

Використана література:

1. *Murad Ali, Rajesh Kumar Shastri* Implementation of Total Quality Management in Higher Education // *Asian Journal of Business Management*. – 2(1): 9-16.- 2010.// <http://maxwellsci.com/print/ajbm/v2-9-16.pdf>
2. *Juran J.* Architect of Quality. The Autobiography of Dr. Joseph M. Juran. N.Y., 2004 // <http://kinsmark.com/index.php/en/articlesguru/479-juran1>
3. <http://www.ets.org/>
4. *Волкова Н. Н.* Профессиональная компетентность специалистов: критерии оценки: монография / Н. Н. Волкова, Л. Б. Волошко. – Москва-Полтава: Техсервис, 2007. – 318 с.
5. *Волкова Н. М.* Менеджмент освіти як об'єкт стандартизації / Н. М. Волкова, Л. Б. Волошко // *Методика викладання природничих дисциплін у вищій школі: XV Каришинські читання*. – Полтава: Астрей, 2008. – С. 88-90.
6. *Нив Генри Р.* Пространство доктора Деминга: Принципы построения устойчивого бизнеса. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 370 с.
7. *Фейгенбаум А.* Контроль качества продукции. – М.: Экономика, 1986. – 471 с.

Максимов С. Л., Слипихина И. А. Методика оценки качества знаний по физике у бакалавров (на примере программ Ets®).

Глобализация высших образовательных услуг требует более активной роли высшего образования в социально-экономической сфере, а это требует изменения ее парадигмы. Высшие учебные заведения должны стать более инновационными, что должно вести к изменению качества институтов производства и распространения знаний. Применение системы менеджмента качества (СМЯ) является одним из таких мероприятий, которые будут иметь большое значение в революции системы высшего образования. Само обследование базовых знаний студентов по основным образовательным программам является одним из важных компонентов аттестации высших учебных заведений.

Ключевые слова: *высшее образование, система менеджмента качества, комплексная контрольная работа, тест по физике, TQM.*

Maksimov S. L., Slipikhina I. A. Metodika estimations of quality of knowledges from physics for bachelors (on example of programs of Ets®).

Globalization of higher educational services requires more active role of higher education in a socio-economic sphere, and it requires the change of its paradigm. Higher educational establishments must become more innovative, that must conduce to the change quality of institutes of production and distribution of knowledges. Application of the system of management of quality (SMYA) is one of such measures which will matter very much in revolution of the system of higher education. A self inspection of base knowledges of students from the main educational programs is one of important components of attestation of higher educational establishments.

Keywords: *higher education, system of management of quality, complex control work, test from physics, TQM.*

Матвієнко О. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

**ПРОДУКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ВИХОВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ**

У статті аналізуються принципи, правила і підходи продуктивного управління виховною діяльністю в сучасній школі.

Ключові слова: *вихована діяльність, показники вихованості, контроль, критерії успішності, продуктивне управління.*

Виховання вільної й відповідальної особистості неможливе на засадах авторитарної педагогіки, яка не орієнтує вчителя, керівників навчальних закладів на врахування складного внутрішнього світу кожної дитини. Навчально-виховні заходи, що ігнорують прагнення, почуття, схильності підростаючої особистості, не можуть привести до бажаного результату. Лише співпраця педагога і дитини, яка становить підґрунтя навчально-виховного процесу, може забезпечувати вільний розвиток і гуманістичне становлення особистості кожної дитини.

Педагогічна діяльність в цьому напрямі вимагає від учителя, завуча з виховної роботи, керівника навчального закладу чіткого уявлення не тільки мети навчання та виховання, а й здатності оцінити проміжні та кінцеві результати розвитку особистості кожного учня.

У педагогічній науці поширився інтегральний підхід до вивчення та характеристики вихованості, сутність якого полягає у пошуках стрижньових критеріїв вихованості. У психолого-педагогічній літературі можна зустріти рекомендації стосовно того, як використовувати критерії та показники вихованості ставлення школярів до суспільства, трудової діяльності, окремих людей (В. Яковлев, О. Белкін, І. Бех та ін.), активної життєвої позиції (Т. Мальковська, М. Радіонов), спрямованості особистості (Л. Божевич, Т. Коннікова, З. Васильєва). Є. Бондаревська обстоює критеріально-рівневий підхід, тобто вивчення вихованості за різними критеріями на різних рівнях: на рівні розвитку моральних почуттів, ставлень, сталих мотивів і спрямованості особистості на рівні світогляду. Реальні вияви цих компонентів розглядаються як критерії вихованості.

Метою **статті** є на основі теоретичного аналізу визначити та обґрунтувати особливості гуманістичного управління виховною діяльністю в сучасній школі.

Кожна наука, що має справу з вимірюваннями, виробляє свої критерії. Є вони й у педагогічній науці, але наявна форма вимірювань та методика збирання й обробки вихідних і кінцевих даних, що характеризують просування учнів у вихованні та розвитку, поки дуже недосконалі. Причини цієї недосконалості такі. По-перше, дослідники намагаються механічно перенести систему вимірювань в царині точних наук, де може встановлюватися певна статичність і повторюваність явищ, на педагогічні, що постійно змінюються й не завжди піддаються відтворенню та повторенню в одних і тих самих умовах. Тому отримані дані про розвиток школяра є певною мірою умовними. По-друге, при вимірюванні до результату виховання і розвитку зазвичай включають лише кінцевий ідеал, а всі проміжні ланки не враховують. У зв'язку з цим результативність виховання оцінюється лише за зовнішніми показниками, без урахування складних внутрішніх змін. По-третє, при виявленні взаємозв'язків між умовами та розвитком особистості не виокремлюють педагогічних діянь, а розглядають всі діяння. Крім того, не враховують кількісних показників, що стосуються закономірно повторюваних чинників і явищ, які впливають на особистість учня. По-четверте, треба мати на увазі, що деякі дослідники сподіваються визначити вияви певного рівня вихованості у стислий термін. Але насправді цей результат можна отримати у відчутному вигляді лише після "Проходження" школярем певного вікового етапу розвитку. По-п'яте, нерозробленість показників вимірювання вихованості особистості та методів отримання її вивчення й обробки діагностичних матеріалів, що характеризує розвиток конкретної особистості, не дає можливості об'єктивно встановити досягнутий рівень вихованості.

Одним із найважливіших досягнень сучасної епохи слід вважати відмову від контролю як домінантної форми управлінської діяльності. У гуманітарній царині підхід до управлінської функції має бути особливо виваженим і тонким, принаймні без психологізації й педагогізації контрольних процедур, суто адміністративним способом ми можемо завдати контролюваною діяльністю більше шкоди, ніж користі. Конче важливо, що поступово практики починають усвідомлювати безперспективність так званого

внутрішньошкільного контролю у сфері виховання у нинішніх формах.

Хибною тут є сама постановка проблеми: не може бути контролю за виховною роботою, оскільки виховання є процесом латентних, прихованих, неявних і невизначених у строгих одиницях критеріїв. Інша річ – відстеження змін, змісту, дидактичної доцільності застосовуваних форм, відповідності психолого-вікових особливостей змісту діяльності, коли йдеться про виховні впливи в навчальному процесі, про позакласну роботу з предмета і позакласну, позашкільну, розвивальну діяльність взагалі.

Таким чином, у загальному вигляді внутрішньошкільний контроль ми можемо застосувати не до виховання, а до системи (якщо така є) культурних (спортивних, естетичних тощо) заходів, що проводяться в школі.

Незалежно від усіх цих міркувань потрібно визначитися з об'єктом контролю. Коли мову ведуть про навчальну діяльність, тут усе зрозуміло: є стандарти, нормативи, тарифікація, оцінки, фінансування. Стосовно позакласної виховної роботи критеріїв фактично немає.

У цій роботі необхідно використовувати особливі діагностичні процедури, ґрунтовані на таких принципах:

- *принцип управління успіхом* (відстежувати переваги та успіхи роботи);
- *принцип навчального контролю* (спостережувальний контроль, невтручання в діяльність педагога, ознайомлення не лише зі змістом та методикою, а й із висновками);
- *принцип незнищувального контролю* (не можна доводити до того, щоб у педагога опускалися руки, не можна користуватися лише критичною зброєю, не можна в гуманітарній системі покладатися лише на наказ, контроль має бути творчим, підтримувальним, а не знищувальним);
- *принцип попередньої організації управлінської системи* (без спільної праці та вдумливої участі керівництва у визначенні завдань і напрямів діяльності та відповідних їм форм, без добре організованого колективного планування, без забезпечення мотивації колективу, без спеціальної підготовки учасників виховного процесу до розв'язування кожного конкретного завдання контроль матиме формально-констатувальний характер, і вочевидь не буде корисним для педагогічного колективу);
- *принцип відповідності планування і реалізації плану* (відмова від строго дотримання всіх пунктів плану, координувати, організувати, діагностувати діяльність у системі діагностування, а контроль проводити лише під час найважливіших справ);
- *принцип рефлексії* (самоатестації) – залучення педагогів і учнів до постійного само оцінювання зробленого.

На продуктивне управління виховною діяльністю впливає психолого-педагогічний підхід до аналізу діяльності педагога у поєднанні з методико-технологічним підходом. У реальній практиці, на жаль, частіше застосовують технологічний підхід, за якого використовують різноманітні багатофакторні анкети, що дають змогу визначати рівень ЗУН, рівні вихованості, проводити аналіз уроку тощо. Утім, знання предмета, готовність до предмета – це важливо, але важливіше розуміти, не які знання наявні, а яким є ставлення до предмета, до людей, до себе, до школи, до всього, що відбувається навколо тебе.

Відбувається підміна управління контролем, а також відсутність діалектичного зв'язку між етапами і змістом управління. Однією з основних проблем управління є розбіжність між адміністративним і педагогічним його характером. Річ тут у тім, що адміністративне управління ґрунтується на плановій організації діяльності, вимогах і наказах, тоді як в основі педагогічного управління лежать психологічні мотиваційні підходи. Розумне поєднання всіх елементів двох видів управління є запорукою успішного гуманістичного управління.

Найбільшої шкоди навчально-виховному процесу завдають неуспішні

адміністратори, які замість пошуку, організації й підтримки успішної діяльності дітей і педагогів у межах тотального контролю шукають помилки й недоліки. **Утім, уже давно сформовано принципи, правила і підходи до гуманістичного контролю:**

1. Випереджальна організаційна діяльність системи управління стосовно керованої системи.

Відомі випадки, коли методична служба, директор школи вдаються до контролюючих дій, не визначивши чітко мети, не сформулювавши завдання, не забезпечивши необхідних ресурсів, не підтвердивши права й обов'язки учасників діяльності, не організувавши діяльність, не забезпечивши її інформаційно, не скоординувавши зусилля, не визначивши стимулів, не організувавши відповідного навчання.

Наголосимо, що гуманістичне управління будується на засадах спільної участі керівної і керованої систем у діагностуванні стану системи, проектуванні, організації і підтримці, і потім уже настає фаза попереднього, проміжного, тематичного і кінцевого контролю як діагностико-аналітичної підстави для подальшого розвитку системи.

І якщо представники органів управління освітою й адміністрація школи намагаються за допомогою контролю знайти недоліки, залякати, примусити, а не підтримати, вплинути, навчити, то користі від такого контролю мало.

2. Неруйнівний контроль

В основі контрольної функції успішного гуманістичного управління лежать психологічні засади: вивчення передусім не діяльності, а характеристичних рис особистості, її особливостей, інтересів і потреб. Знати і розуміти людину, орієнтуватися на її потенційно можливі успіхи, ставити її у найбільш прийнятне для неї становище, відстежувати її успіхи і завжди, помітивши їх, заохочувати, підтримувати – це і є неруйнівний контроль.

3. Навчальний контроль

Власне, мета контролю в тому й полягає, щоб на підставі діагностики (процес діагностування також має бути навчальною процедурою) здійснювати разом із виконавцями системний аналіз (ясна річ, навчального характеру), потім планувати можливі управлінські, методичні, наукові та змістові кроки або рішення (що також має сприяти навчанню персоналу).

Хоча найважливіше здійснювати попереднє забезпечення необхідною інформацією і навчання персоналу не взагалі, а з огляду на визначені цілі та завдання. Навчальний контроль необхідний і можливий там, де адміністрація сповідує демократичні методи управління, прагне задіяти педагогічний потенціал колективу в інтересах визначення поточних і важливих проблем, залучає колектив до процесу управління.

4. Контроль як підстава для управління успіхом

Важливо вибудовувати систему знань про дитину, виходячи з теорії збільшення вмінь, знань, інтересів, характеристичних особливостей особистості та практичних виявів. І тоді сенс контролю виявляється в тому, щоб постійно реєструвати зміни на краще, розширення діапазону вмінь і різновидів діяльностей, емоційне чуттєве відображення дитиною зовнішнього світу.

Знаючи і розуміючи, які зміни та зрушення відбуваються у світовідчутті дитини, які інтереси, погляди, цінності стають для неї вагомими, педагог разом з батьками і дітьми може сприяти життєвому успіху дитини. Те саме поширюється і на педагогів.

5. Суспільний контроль, самоконтроль і взаємоконтроль як демократичні форми неадміністративного контролю

Особливістю контрольної діяльності в гуманістичній школі можна вважати, поперше, розширення кола учасників контрольної діяльності, розширення довіри, превалювання самоконтролю та само- і взаємоаналізу, а також наполегливу роботу адміністрації школи із залучення колективу до діяльності, пов'язаної із суспільним

контролем за організацією навчально-виховного процесу на всіх його фазах.

6. Відповідність форм контролю формам виховної діяльності.

Яким чином, наприклад, адміністрація планує контролювати невербальне спілкування, приватні бесіди, неявні доручення? Як узагалі визначити успішність виховної роботи шляхом контролю, якщо становлення особистості учня і сам процес розвитку її триває довго і непомітно? Як залучити "арифметичні калькуляції" до визначення рівнів вихованості учнів?

Критерії успішності організації виховної роботи в школі:

1. Залученість у виховний процес всього педагогічного колективу школи.
2. Координаційна роль директора й участь адміністрації в організації виховного процесу в школі.
3. Залученість батьків у виховний процес.
4. Інформаційне забезпечення учасників виховного процесу.
5. Створення кафедри (лабораторії) виховання в інтересах поєднання суспільної й обов'язкової наукової і практичної самодіяльності педагогів.
6. Наявність фонду підтримки виховання в школі.
7. Головною умовою успішності виховної діяльності в школі слід вважати створення належного виховного середовища і позитивного психолого-педагогічного клімату.
8. Демократичний характер планування (участь у плануванні тих, хто планує, і тих, для кого планують). Обов'язкове поєднання традиційного планування із ситуаційним.
9. Наявність сформованої системи стимулювання учасників виховного процесу.
10. Розумне поєднання психологічно доброзичливого середовища й чітких природних педагогічних вимог.
11. Оптимальне охоплення учнів таким змістом діяльності, що відповідає їхнім інтересам і потребам, головний напрям діяльності педагогів – розширення культурного і морального діапазону уявлень і цінностей учнів.
12. Наявність природного зв'язку: виховання на уроці, виховання поза уроком, виховання поза школою.
13. Задоволеність рівнем і характером професійного підвищення кваліфікації й організації виховного процесу його учасниками.
14. Наявність дитячого самоврядування, що відповідає різним векторам дитячої самодіяльності.
15. Відмова від вербального менторського характеру виховання. Такого, що не виправдовує себе, пошук успіху шляхом спільної діяльності, творчості, продуктивного спілкування. Взагалі слово доречне, коли воно підтримує важливу для учасників діяльність, коли спонукає людей до перемоги, до того ж слово корисне тоді, коли воно йде від людини, якій вірять і за якою підуть.
16. Мета виховання полягає в передачі соціального досвіду учням, залучення їх до діяльності з нагромадження власного позитивного досвіду.
17. Вважати виховну роботу самостійною діяльністю, що не підлягає тарифікації, часовому нормуванню (сене часового нормування не в дотриманні кількості годин, витрачених педагогом на виховну роботу, а у визначенні задоволеності учнів і батьків виховним процесом і наявності позитивних результатів виховання, виражених у підвищенні пізнавальної активності учнів, згуртованості класних колективів на засадах позитивних цінностей, участі дітей і батьків у суспільній діяльності, захопленості, залученості й включеності дітей у роботу за інтересами, активно-позитивне використання дозвілля).
18. Постійне нарощування динаміки в оцінюванні учнями ролі школи, класу, вчителів, товаришів, підвищення задоволеності навчанням, проведенням дозвілля, взаєминами з батьками.

Отже, мета сучасного виховання, на наш погляд, це формування людського в

людині, розвиток її індивідуальності. Виховання індивідуальності має здійснюватися від осмислення дитиною власної унікальності до визнання унікальності іншого, і на цьому ґрунтується виховання ціннісного ставлення до людей. Підмурок системи виховання, що вибудовується, становить ідея відображення і збільшення чесної людини.

Цей процес повинен мати цілісний, безупинний характер і поєднувати зусилля всіх освітніх установ і соціальних інститутів, що мають відношення до виховання.

Утім, виховна діяльність здійснюється школою не в безповітряному просторі, а в соціумі, який досить болісно переживає зміни, що відбуваються. Беручись до розроблення концепції розвитку школи, будь-якої іншої освітньої установи, педагогам, на нашу думку, спершу слід зрозуміти, чого вони очікують від себе і від дітей.

Висновки. Успіх будь-якого педагогічного управління визначають дві обставини: особистість педагога, здатного очолити будь-яку справу, і тим, які цінності він транслює дітям. Тож перш ніж організувати певний виховний захід, треба визначитися, для чого його проводять. Осмислені й прийнятні цінності допоможуть побачити мету, яку можна реалізувати шляхом практичного здійснення завдань та організації живого виховного процесу.

Використана література:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. – Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади : наук. видання. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
2. Вишиванка на свято : зб. сценаріїв для організації позакласної виховної роботи з учнями школи І ступеня / Єщенко О. Л., Колумбе Н. Є., Коляда С. В., Кравченко Т. Д., Мартиненко Н. М., Невідомська Н. Ф., Петровська Т. Ф. ; уклад. Т. Ф. Петровська. – К. : Альтерпрес, 2006. – 100 с.
3. Вишневецький О. Сучасне українське виховання: Педагогічні нариси. – Львів : Львівський обласний науково-методичний ін-т освіти ; Львівське обласне пед. тов-во ім. Г. Ващенко, 1996. – 238 с.
4. Воронов В. В. Технология воспитания : пособие для преподавателей вузов, студентов и учителей. – М. : Школьная Пресса, 2000. – 96 с.
5. Дем'янюк Т. Д. Організація виховного процесу в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі : науково-методичний посібник. – Суми : ТОВ Вид-во "Антей", 2006. – 384 с.
6. Єрмаков І. Г. Виховання життєтворчості : моделі виховних систем. – Х. : Вид. група "Основи", 2006. – 224 с.

Матвиенко Е. В. Результативное управление воспитательной работой в современной школе.

В статье анализируются принципы, правила и подходы продуктивного управления воспитательной работой в современной школе.

Ключевые слова: воспитательная работа, показатели воспитанности, контроль, критерии успешности, результативное управление.

Matviyenko O. V. Productive management an educate activity is in modern school.

Principles and hives of productive management an educate work at modern school are analyzed in the article.

Keywords: educate work, indexes of breeding, control, criteria of success, effective management.